

INTELIGENCIJA U SOCIJALIZMU

ALIJA HODŽIĆ

Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu

U društvenoj podjeli rada inteligencija posreduje između vladajuće društvene grupe i radništva. Ona je osnovna društvena grupa za širenje, primjenu i kontrolu postojećih i novih znanja, ideja i ideologija. Otuda njen izrazit značaj za reprodukciju socijalizma kao modernog industrijskog društva.

Prema obilježjima materijalnog položaja, inteligencija se nalazi između vladajuće grupe i radništva, mada je više udaljena od radništva. S obzirom na obilježja načina života, ona se sasvim približava ili je gotovo identična s vladajućom grupom, dok se prema radništvu izrazito distancira. Razlike u istraživanim obilježjima unutar inteligencije, s obzirom na vrstu rada, sektore djelatnosti, socijalno i prostorno porijeklo, mogu se označiti kao razlike koje su proizvedene višestrukom determinacijom. Karakteristična obilježja inteligencije više su prisutna kod onih njenih pripadnika koji su gradskog porijekla, koji su zaposleni u neprivredi, i koji se samoreproduciraju, te onih čiji je rad u funkciji civilizacijskih postignuća.

Spomenuta obilježja najprisutnija su kod onih pripadnika inteligencije iz neprivrede, čiji je rad najviše autonoman, odnosno najmanje podložan vanjskim uticajima, a najmanje su prisutna kod onih njenih pripadnika čiji je rad heteronoman, tj. kod onih čiji rad u privredi ima pretežno izvršno-kontrolne funkcije, rad koji, dakle, u osnovi služi reprodukciji datog sistema društvenih odnosa.

Oblast sociološkog živog pijeska — kaže E. Morin pri pokušaju označavanja pojma inteligencije. Pri tome Morin ima u vidu uglavnom tzv. humanističku inteligenciju, ili preciznije njen stvaralački dio.¹ I doista, postoji posvemašnja nesaglasnost oko toga što bi trebao ili mogao označavati ovaj pojam. To je »srednja klasa«, ili samo njen jedan dio, to su svi visoko obrazovani pojedinci (obrazovanje ih čini posebnom grupom u društvu), to su tzv. profesije (stare ili nove), ili su pak to samo stvaraoci duhovnih vrijednosti, ili je opet to samo grupa kritičkih mislilaca koji svojom kritikom transcendiraju okvire društva u kome žive, ili su to samo oni pojedinci čija kritika ne prelazi okvire datog društva; to ni na koji način nije strukturirana grupa pojedinaca: može biti riječi samo o pojedincima stvaraocima i vizionarima, pa su to onda intelektualci.

¹ Edgar Moren: *Duh vremena* (2) BIGZ, Beograd, 1979.

Pojam inteligencije je, dakle, uvelike relativiziran. Relativizacija je posljedica različitih teorijskih okvira istraživača, različitih metoda koje se koriste, te različitih ciljeva istraživanja. U istraživanju *Društvena struktura u SR Hrvatskoj*,² istraživanju anketnog i kvantitativnog tipa, inteligencija se shvaća kao posebna društvena grupa (klasa) koja se formira društvenom podjelom rada. Osnovni cilj istraživanja sastojao se u tome da se empirijski identificiraju pretpostavljene društvene grupe, prema tome i inteligencija, te da se opišu i objasne njihove karakteristike.

Određivanje inteligencije kao posebne društvene grupe koja se formira društvenom podjelom rada, svakako nije i jedino moguće određenje. Cilj ovog rada stoga i nije diskusija o određenju pojma ili stvaranje nekog reda u mnoštvu značenja (takvu nakanu prepuštam nekom drugom istraživaču), ali jest između ostalog i u tome da se ustanovi neki osnovni, sociološki relevantan, kriterij, neki čvrst oslonac kako se ne bi palo u živi pijesak.

Unutar podjele rada na izvršni i upravljački, manualni (odnosno rutinski) i intelektualni, inteligencija obavlja izvršno-intelektualni rad. Time se ona nalazi između vladajuće klase koja obavlja upravljačko-intelektualni, i radništva, koje obavlja izvršno-manuelni rad. Inteligencija posreduje između ove dvije osnovne grupe i otuda temeljna kontradikcija njenog mjesta u društvu.³ Ovdje je u pitanju, dakle, pokušaj da se inteligencija odredi kroz odnos i međusobnu suprotstavljenost osnovnih društvenih grupa, pošto se ona i konstituira i reproducira kroz te odnose i te suprotstavljenosti.

S obzirom na to da i u socijalizmu podjela društvenog rada zadobija karakteristike društvene podjele rada, jer jedan rad (onaj koji služi reprodukciji datog sistema odnosa) dominira nad svim drugim oblicima rada, inteligencija, mada po osnovnim karakteristikama čini posebnu društvenu grupu, nije jedinstvena. Jedan njen dio obavlja sistemski rad⁴ tj. onaj rad koji je u neposrednoj službi date organizacije društva (sistemska inteligencija), a drugi njen dio obavlja rad koji je potreban za reprodukciju društva na datom stupnju razvoja (potrebna inteligencija). Dok je prva, po karakteru rada, vezana uz vladajuću klasu, jer se na održanju vladajuće klase i konstituira, druga je bar potencijalno autonomna. Empirijski, pak, ova podjela niti je jednostavna niti je tako jasna kako slijedom ovog izvođenja izgleda.

Hijerarhijski karakter organizacije sistemskog rada penetrira u sve druge oblike rada, čime se osigurava njegova dominacija. Odsustvo autonomije u socijalizmu ili prevlast heteronomije kao principa društvene organiziranosti temeljna je posljedica ove dominacije i pretpostavka njene reprodukcije. Jasno je da se ovim, početno, načelna razlika između sistemske i potrebne inteligencije znatno smanjuje, čime se postiže homogenizacija ove društvene grupe. Pa ipak, praćenje ovih dviju grupa inteligencije prema različitim obilježjima (socijalnim i kulturnim), pokazuje (prema rezultatima ovog istraživanja) izvjesne, negdje manje negdje veće razlike.

² Istraživanje *Društvena struktura u SR Hrvatskoj* proveo je Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu i Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Terenski je rad proveden u drugoj polovici 1984.

³ O klasnoj strukturi i načinu reprodukcije socijalističkog društva vidjeti u knjizi Mladena Lazića: *U susret zatvorenom društvu*, Naprijed, Zagreb, 1987. god. Studija je radena u okviru spomenutog istraživanja.

⁴ O sistemskom i potrebnom radu vidjeti Mladen Lazić, op. cit.

Prema tehničko-tehnološkoj opremljenosti jugoslavenski socijalizam je moderno industrijsko društvo. Njegova reprodukcija podrazumijeva masovnu produkciju i reprodukciju inteligencije, bez koje ne bi bilo moguće širenje, primjena i kontrola postojećih i novih znanja, ideja i ideologija. S obzirom na izrazito veliku važnost ove posredne klase za funkcioniranje i reprodukciju socijalističkog društva valja se upoznati sa nekim njenim socijalnim i kulturnim obilježjima, pretpostavljajući da postoji određena veza između njih i onih funkcija koje inteligencija obavlja u društvu.

Tabela 1

SOCIJALNO PORIJEKLO

— u %

Posljednje radno mjesto oca	Političari i direktori	Inteligencija			Radništvo
		Ukupno	Sistemska	Potrebna	
— seljak	26,4	16,2	16,4	16,3	34,9
— radnik	35,8	32,1	33,1	31,8	52,5
— obrtnik	4,8	5,5	5,0	6,1	3,1
— službenik-tehničar	11,2	13,9	13,9	14,2	4,2
— stručnjak	6,5	11,7	7,6	16,0	0,4
— rukovodilac	10,4	14,2	16,8	12,0	0,6
— ostalo	4,8	6,4	7,1	3,6	4,2
N =	785	783	384	399	784

Izrazita dominacija seljaštva u vrijeme revolucionarne promjene i, također, izrazito naglašen industrijski razvoj (koji se provodio prije svega eksploatacijom seljaštva), ovu socijalnu grupaciju čini osnovom iz koje se regrutiraju sve druge društvene grupe. Iako seljačko porijeklo dominira i kod inteligencije, ona je ipak prema seljaštvu najzastavorenija grupa.⁵ Ovdje nas, međutim, prije svega zanima da li postoji razlika između dvije naznačene grupe inteligencije. Podaci prikazani u tabeli 1. ne ukazuju na značajne razlike, ali, ipak, one koje postoje čini se da su zanimljive. Samoreprodukcija je prisutnija kod potrebne inteligencije, a kod sistemske su više zastupljeni očevi koji su rukovodioci. »Sklonost« potrebne inteligencije za samoreprodukcijom nije karakteristika samo modernog vremena ili socijalizma. Moglo bi se reći da je to već njen ukorijenjen način života. Tendenciju ka samoreprodukciji i izrazite težnje i napore da se to postigne, pa čak i institucionalizira, nalazimo već kod intelektualaca srednjeg vijeka.⁶ Kad je već konstituirana kao društvena grupa, inteligencija zadobija određene privilegije koje se očituju u materijalnom statusu, ugledu, načinu života itd. »Znanost, vjera i viteštvo tri su rukoveti ljiljanovih cvjetova... Priznavanje jednake vrijednosti vite-

⁵ Vidjeti u članku Duška Sekulića: *Socio-profesionalna mobilnost u Hrvatskoj*, Revija za sociologiju, 1—4/1986. i Mladen Lazić, *op. cit.*

⁶ Jacques Le Goff: *Intelektualci u srednjem vijeku*, GZH, Zagreb, 1982; Johan Huizinga: *Jesen srednjeg vijeka*, Matica hrvatska, Zagreb, 1964.

štvu i znanosti, koje se očituje i u sklonosti da se doktorskoj tituli priznaju ista prava kao i viteškoj svjedoči o visokoj etičkoj sadržini viteškog ideala⁷, ali isto tako i o izborenoj moći znanosti, odnosno inteligencije. Inteligencija već u srednjem vijeku postaje grupa koja ne samo da se reproducira već postaje jedan od kanala uspona pojedinca na ljestvici društvene hijerarhije. Moderno društvo ovu mogućnost uspona još više podržava, a posebno socijalističko društvo, sa već relativno stabilnom društvenom strukturom, uprkos intervenciji ideološkog zahtjeva za vladavinom radničke klase.

S obzirom na to da napredovanje na društvenoj ljestvici u socijalizmu u načelu isključuje imovinski kriterij, jedina realna osnova ulaska u vladajuću grupu za većinu je ulazak u grupu inteligencije. Stabilizacijom društvene strukture šanse za ulazak u ovu grupu, a u odnosu na raniji period — kada se društvena struktura tek formirala, zratno se smanjuju — a mogućnosti za samoreprodukciju se povećavaju (kroz već stečene privilegije i utjecaje, dopunsko obrazovanje djece, veće materijalne mogućnosti, veće mogućnosti u pružanju potrebnih informacija djeci, općenito veći angažman u odgoju i obrazovanju djece itd.).

Prikazani podaci u tabeli 1. pokazuju da se formiranje inteligencije, s obzirom na socijalno porijeklo, znatno razlikuje od formiranja radništva, a da je sasvim blisko formiranju vladajuće društvene grupe. Dok se iz radništva popunjava približan broj pripadnika vladajuće društvene grupe i inteligencije (dakako riječ je o međugeneracijskoj pokretljivosti), dotle je obrnut proces sasvim zanemariv. Jednosmjernost ove pokretljivosti ukazuje na privilegiranost, odnosno deprivilegiranost koja stoji u njenoj osnovi. Dobiveni podaci to nedvosmisleno pokazuju.

Tabela 2

STANOVANJE I OPREMLJENOST DOMAĆINSTVA

— u %

Uvjeti stanovanja i opremljenost domaćinstva	Političari i direktori	Inteligencija			Radništvo
		Ukupno	Sistemska	Potrebna	
— Stambena površina veća od 20 m ² po članu domaćinstva	61,5	43,2	43,8	42,6	28,8
— Stambeni status (nosioci stanarskog prava)	55,8	37,8	37,8	37,8	16,3
— Dobra i izrazito dobra opremljenost domaćinstva	56,2	49,1	47,7	50,4	6,6
— Skupi automobil (ili 2 automobila)	48,0	30,1	31,0	29,4	9,9
— Drugi stan i/ili vikend kuća	40,8	30,7	29,9	31,3	8,3

Napomena: U tabeli su dati udjeli u ukupnoj distribuciji pojedinog obilježja.

⁷ Johan Huizinga, op. cit., str. 63.

Iz prikazanih podataka sasvim se jasno uočava da je po naznačenim pokazateljima materijalnog položaja inteligencija homogena skupina (s obzirom na druge dvije grupe), te da se upravo nalazi između vladajuće grupe i radništva. Jedino se u pogledu opremljenosti domaćinstva skoro sasvim približava političarima i direktorima i u tome najviše udaljava od radništva. Ovo je i razumljivo, jer opremljenost sredstvima rada za poslove u domaćinstvu, sredstvima za informiranje, zabavu, rekreaciju i kulturu u neposrednoj je vezi sa načinom života koji inteligencija preferira.

Upravo načinom života koji je raznovrsniji od drugih društvenih grupa, inteligencija velikim dijelom i potvrđuje svoj status. Skoro nezatno niža razina opremljenosti (u odnosu na političare i direktore) nije sigurno rezultat odsustva motiva već prije svega materijalnih nemogućnosti.

Tabela 3 OSNOVNA KULTURNA OBILJEŽJA* — u⁰/₀

Kulturna obilježja	Političari i direktori	Inteligencija			Radništvo
		Ukupno	Sistemska	Potrebna	
— Potrošnja kruha preko 150 kg godišnje po članu domaćinstva	5,4	5,4	5,2	5,6	21,8
— Financiranje dodatnog obrazovanja djece	44,8	30,8	32,3	29,3	6,6
— Posjećivanje kazališta, koncerata klasične muzike ili jazza (bar jednom godišnje)	74,5	78,0	74,5	81,5	20,0

Napomena: Isto kao uz tabelu 2.

Kao i u slučaju materijalnog položaja inteligencija se i po kulturnim obilježjima radikalno udaljava od radništva. Tu je izgleda bezdan koji se teško može prevladati. Komunikacija inteligencije s društvom i otvorenost prema vremenu i njegovim izazovima uprkos klišeima koji se svakidašnjicom nameću, izgleda da je, ipak, njena trajna osnova. Bjekstvo iz kulturne marginalizacije radništva još uvijek je moguće kao bjekstvo iz radništva. Možda je način života inteligencije više nego materijalni status, ona njena oznaka koja je čini poželjnom.

U odnosu na političare i direktore registrirana sistematska razlika u materijalnom položaju ovdje se gubi i zadobija drukčiji predznak. To što političari i direktori više financiraju dopunsko obrazovanje djece ne znači da više i investiraju; to samo znači da imaju veće materijalne mogućnosti. Indikativna je, mada ne i značajna, razlika između potrebne inteligencije, s jedne strane, te direktora, političara i sistemske inteligencije, s druge strane, kada je riječ o posjetama kazališnim predstavama i koncertima. Ovdje je mjesto da se spomene prostorno porijeklo inteligencije i njena zaposlenost u privredi i neprivredi. Ne postoje značajne razlike unutar inteligencije s obzirom na

prostorno porijeklo. I jednih i drugih više je rođeno u gradu (57,8⁰/₀ pripadnika sistemske i 63,2⁰/₀ potrebne inteligencije — zajedno 60,5⁰/₀). U odnosu na političare i direktore, te radništvo, razlike su vrlo velike, posebno kada je u pitanju radništvo (41,6⁰/₀ prvih rođeno je u gradu, a drugih samo 28,4⁰/₀). Zanima nas da li prostorno porijeklo utječe na materijalni status i način života inteligencije. Dobijeni podaci pokazuju da razlike nisu sistematske. Ipak, valja primijetiti da pripadnici inteligencije rođeni na selu imaju lošije opremljeno domaćinstvo, češće su vlasnici stana, više troše kruha i rjeđe posjećuju kazališne i koncertne priredbe. Zanimljivo je da su pripadnici sistemske inteligencije rođeni u selu više orijentirani ka privredi nego neprivredi, za razliku od pripadnika sistemske inteligencije rođenih u gradu, koji su više orijentirani ka neprivredi. Inteligencija zaposlena u privredi ima nepovoljnije socijalno porijeklo, lošije opremljena domaćinstva, njeni su pripadnici rjeđe nosioci stanarskog prava, manje dopunski obrazuju djecu, rjeđe posjećuju kazališne i koncertne priredbe. Muškarci, pripadnici ove grupe inteligencije, rjeđe, u odnosu na one iz neprivrede, obavljaju tradicionalno ženske poslove u domaćinstvu.

U pogledu socijalnog porijekla, očeve stručnjake najviše imaju pripadnici potrebne inteligencije koji su zaposleni u neprivredi, a najmanje pripadnici sistemske inteligencije iz privrede (18,6⁰/₀ — 3,7⁰/₀); prvih je najviše u poznavanju bar jednog svjetskog jezika, a drugih najmanje (88,1⁰/₀ — 73,2⁰/₀), oni, također, najviše obavljaju tradicionalne ženske poslove u domaćinstvu i najčešće posjećuju kazališne i koncertne priredbe, nasuprot sistemskoj inteligenciji iz neprivrede (70,3⁰/₀ — 41,5⁰/₀ odnosno 93,1⁰/₀ — 64,0⁰/₀). Oni, ovog puta nasuprot potrebnoj inteligenciji u privredi, imaju i najbolju opremljenost domaćinstva (sa izrazito dobrom opremljenošću njih je 32,1⁰/₀, a ovih drugih samo 11,2⁰/₀).

U neprivredu su smještene i druge prednosti: nosilaštvo stanarskog prava i očevi rukovodioci. Ovog puta to nije potrebna već sistemska inteligencija. Njeni su pripadnici češće, nasuprot sistemskoj inteligenciji iz privrede, nosioci stanarskog prava, a nasuprot potrebnoj inteligenciji, također, iz privrede, očevi su im češće rukovodioci. Dakle, obilježja načina života, a koja su karakteristična za inteligenciju, više nego kod drugih prisutna su kod potrebne inteligencije iz neprivrede. Obilježja, pak, sistemske privilegiranosti naglašena su kod sistemske inteligencije iz neprivrede nego kod drugih.

Ranije evidentirane razlike unutar inteligencije s obzirom na mjesto rođenja (selo—grad) dijelom se prepliću sa podjelom na privredu — neprivredu, a dijelom imaju samostalnu determinaciju.

Obilježja materijalnog statusa više su određena aktualnim položajem, dok su obilježja načina života kombinirana aktualnim položajem i porijeklom. Vidjeli smo da prostorno porijeklo utječe na obilježja načina života. To se pokazuje kada je u pitanju i socijalno porijeklo. Razlike su najveće između pripadnika inteligencije čiji su očevi stručnjaci i onih čiji su očevi radnici ili seljaci.

Prvi, skoro bez izuzetka, poznaju bar jedan svjetski jezik (98,9), među drugima je takvih 76,0⁰/₀. Dobru i izrazito dobru opremljenost domaćinstva ima

69,6% prvih, a 40,1% drugih. Kazališne i koncertne priredbe posjećuje bar jednom godišnje 91,3% prvih, a 69,6% drugih. Tradicionalno ženske poslove u domaćinstvu obavlja 72,8% prvih, a 53,4% drugih. Zanimljivo je da se u dopunskom obrazovanju djece ovdje ne pokazuju nikakve razlike. To ilustrira ranije naznačenu tvrdnju o samoreprodukciji inteligencije. Naime, u društvu u kome je obrazovanje praktično osnovni kanal uspona, ili održavanja već postignutog (jer i vladajuća se klasa prije svega regrutira iz inteligencije)⁸ inteligencija ima »prirodne« predispozicije za samoreprodukciju i šanse za uspon. Ona ne raspolaže sredstvima za proizvodnju (u obliku vlasništva, ili u obliku monopolističke kontrole), pa joj znanje i privilegije (prije svega riječ je o privilegijama koje joj osiguravaju reprodukciju načina života: način rada, radno vrijeme, uvjeti rada, stupanj tolerancije u radnom procesu, mogućnost stjecanja novih znanja, struktura slobodnog vremena itd.), postaju osnovno »sredstvo« za međugeneracijsko reproduciranje.

Redukcija kanala socijalne promocije u socijalizmu (jer proces podruštvljavanja guši autonomne putove promocije i samoorganiziranja) kroz sistem obrazovanja proizvodi sistemski sukob društvene strukture socijalizma i njegovih ideoloških pretpostavki. Demokratizacija kulture (obrazovanja), kao ideološka pretpostavka, u sukobu je sa već stvorenom društvenom strukturom i permanentno je destabilizira. U dosadašnjem razvoju socijalističkog društva u Jugoslaviji ovaj sukob nije bio značajnije izražen (on je vidljiv tek posljednjih nekoliko godina), jer je to bio period stvaranja društvene strukture za industrijsku proizvodnju i njenu organizaciju, s jedne strane, i značajnog podudaranja sistemskog zahtjeva za demokratizacijom kulture i stvarnog procesa te demokratizacije. Otud i relativno visok stupanj udjela djece radništva i seljaštva u suvremenoj inteligenciji. Radikalne promjene u društvenoj strukturi koje su se dogodile u tom periodu ni po intenzitetu ni po obimu ne mogu se za dugo vremena ponoviti, čak ni pod pretpostavkom intenzivnog privrednog razvoja. Vladajuća društvena grupa sa svojom, još uvijek, nepromijenjenom ideologijom (koju ne mijenja jer se njom legitimira), kao i velik dio inteligencije (koja na različit način tu ideologiju obrazlaže, širi i učvršćuje) nalaze se u temeljnoj kontradikciji: kako je moguće sačuvati postojeću društvenu strukturu (i svoje mjesto u njoj) i ideologiju koja tu strukturu intencionalno destabilizira. Da »struktura« nadvladava ideologiju vidimo kroz podatak o dodatnom obrazovanju djece, i kod vladajuće klase i kod inteligencije. Vidjeli smo da se po obilježjima materijalnog položaja inteligencija nalazi između radništva, s jedne strane, i političara i direktora s druge strane, te da je njena udaljenost po ovoj grupi obilježja prema radništvu veća. Kada je riječ o obilježjima načina života, udaljenost prema radništvu se zadržava, pa čak i povećava, dok se prema političarima i direktorima ne zapažaju sistematske razlike. Iako u osnovi homogena društvena grupa, inteligencija se unutar sebe razlikuje i po materijalnom statusu i po načinu života, s obzirom na socijalno i prostorno porijeklo, te zaposlenost u privredi odnosno neprivredi. Dvije međusobno najudaljenije grupe empirijski se identificiraju kao *potrebna inteligencija u neprivredi* (koja je, u odnosu na ostale, više gradskog porijekla i kod koje je više prisutna samoreprodukcija), te *sistemska*

⁸ Mladen Lazić: op. cit.

inteligencija u privredi (koja je više od drugih seoskog i radničko-seljačkog porijekla). Podjela inteligencije na sistemsku i potrebnu, a s obzirom na materijalni status i način života, empirijski se samo djelomično i uvjetno potvrđuje.

Podjela inteligencije na privrednu odnosno neprivrednu, u ovom je istraživanju pokazala veću analitičku vrijednost od podjele na sistemsku i potrebnu inteligenciju. Prva podjela, naime, otkriva značajnije i pri tome dobrim dijelom sistematske razlike. Da li je, dakle, podjela inteligencije na sistemsku i potrebnu za empirijska istraživanja relevantna i korisna? Postoji bar jedan razlog, koji je i empirijske, a ne samo teorijske naravi, da se ova podjela primjenjuje i provjerava u narednim istraživanjima. Pomoću nje, uz kombinaciju s drugim podjelama, empirijski smo dobili dvije podgrupe inteligencije koje se međusobno najviše udaljavaju: potrebnu inteligenciju u neprivredi i sistemsku inteligenciju u privredi. Ko zapravo čini ove podgrupe i šta ih karakterizira? Prvu, koja se, prije svega, po načinu života izdvaja od drugih, a najviše odvaja od sistemske inteligencije u privredi, sačinjavaju nastavnici, naučnici, liječnici i sl., dakle one skupine koje u svome radu imaju najveću autonomiju, ili preciznije, u koju se najmanje penetrira izvana. Drugu podgrupu, suprotnu prvoj, čine razni referenti, šefovi i niži rukovodioci u privredi, dakle, skupina koja je transmisija autoritarne društvene hijerarhije u privrednoj radnoj organizaciji i koja neprekidno igra dvije uloge: jednom su okrenuti prema gore drugi put prema dolje. Heteronomija je njihov način života. Dakako, ovo su samo pretpostavke za jednu moguću interpretaciju.

ALIJA HODŽIĆ

Intelligentsia in Socialism

The place of the intelligentsia in the social division of labour is between the ruling social group and the working class. It is the basic social group for spreading and controlling new results of knowledge, ideas and ideologies. Therefore it is of great importance for the reproduction of socialism as the modern industrial society.

According to the standard of living the intelligentsia is situated between the ruling group and the working class but it is little bit closer to the ruling group. According to the characteristics of the way of life it is also closer to the ruling class. The differences between the members of intelligentsia, which has been found in a survey, are based on the type of work, the sector of production, social and territorial origin. So these differences are produced by several causes. The dominant characteristics of the intelligentsia most often can be found among those who are born in a city/town, who do not work in or for direct production, who are self-reproductive and who work for the progress of civilization. Such characteristics can also be found most often among the members of intelligentsia whose work is not influenced from above.